

Udgiveren opridser i en indledning mormonproblemet, som det kendtes på Sjælland omkring 1850, ligesom han i det hele indrammer beretningerne i deres historiske situation. Indledningen er meget instruktiv, omend jævnligt ret upræcis, også når det gælder de små ting (f.eks. s. 11 »et herværende baptistsamfund« – hvor?; s. 12 omtales Monrads spørgsmål til provsterne om mormonismen, hvorefter det hedder, at det er påfaldende, at svarene ikke siger noget om en gudelig forsamlingsbevægelse). Forfatteren synes også at have et ejendommeligt syn på almuens opfattelse af religiøse forhold, når han efter omtalen af vidnesbyrd fra »en kone« og fra »en soldat i Helsingør«, der ikke kunne se noget ukristeligt i mormonismen skriver: »Sådanne udtalelser bekræfter, at mormonerne har forsøgt at udgive deres lære for den sandt kristelige (mon de ikke også mente, at den var det?), og at de undertiden har haft held med sig«. Det vil da vist være for meget forlangt, at alle tilhængere af mormonismen skulle have noget klart indtryk af principielle forskelle mellem lutherdom, mormonisme, baptisme, gudelige forsamlinger m. m. – end-sige have opfattet det ene som kristeligt og det andet som ukristeligt.

Beretningerne fra de enkelte præster er naturligt meget forskellige i anlæg. De bringes i helhed, medmindre de går ud på, at der ikke findes mormoner eller gudelige forsamlinger i sognet. I en række andre tilfælde kunne de for mormonismens skyld også godt have tålt en beskæring, men det er rigtigt, som udgiveren påpeger, at beretningerne i det hele giver et godt indtryk af den sjællandske gejstlighed og navnlig af dens syn på præsternes opgaver og arbejde. I det hele har udgaven derved en værdi, der ikke vil gøre den overflødig, selv når forfatterens bebudede værk om vækkelserne på Sjælland udkommer.

Vagn Dybdahl.

Ole Bus Henriksen og Anders Ølgaard: Danmarks udenrigshandel 1874-1958 (Gad, 1960). 133 s.

Som bind 2 i »Studier fra Københavns Universitets Økonomiske Institut« er udsendt den lille, men meget indholdsrige bog. Formålet har ikke været at levere en behandling af udenrigshandelens udvikling og karakter i perioden 1874-1958, men derimod at orientere i den officielle statistiks labyrint, når det gælder dette problem, og, hvad der er det væsentlige, at give et sammendrag af denne, bragt i en fælles ramme, så vidt dette har kunnet lade sig gøre. Nye resultater og oplysninger er der således kun få af, men enhver, der har arbejdet med handelsstatistikken, vil forstå, både hvor omfattende arbejdet har været, og hvor nyttigt det er. Mange efterregninger og omberegninger, man hidtil har skullet udføre, når man blot skulle betragte et noget længere tidsrum, er her foretaget af forfatterne. Ud fra alle de synspunkter, man kan rådspørge statistikken, vil denne oversigt naturligvis ikke tilfredsstille, men i mange tilfælde vil den gøre det, og i alle vil den være det nyttige udgangspunkt. Et påskønnelsesværdigt arbejde.

Vagn Dybdahl.

Henrik Cavling som krigskorrespondent. Artikler og breve fra den græsk-tyrkiske krig 1897. Ved Tage Kaarsted. (Udgivet af Institut for Presseforskning og Samtidshistorie, Universitetsforlaget i Århus, 1960). 181 s.

Det er formentlig med velberåd hu, at udgiveren og Instituttet har valgt en ret ukendt episode til at illustrere Henrik Cavlings journalistiske færdigheder. Man distraheres ikke af emnets vigtighed, men så meget desto mere får man lejlighed til at fæstne sig ved den særegne cavlingske re-

portagestil. Hensigten er opnået. Cavlings indflydelse på dansk journalistik er ofte tidligere blevet fremhævet, men aldrig før har man så tydeligt fået påvist, hvordan journalistens interesse hos Cavling fjerner sig fra selve emnet og den opgave at give en nøgtern redegørelse for de faktiske begivenheder. I stedet tillægger han sig en halv-lyrisk stil, der til tider bliver parodisk, og er ustandselig på jagt efter den store sensation – ikke for at bringe bedre besked om, hvad der sker, eller give baggrunden for begivenhederne, men for at kunne fastslå i senere reportager hjem, at hans gode historie har gået hele verdenspressen over. Der opelskes en blad-chauvinisme og en trang til selv at lave dramaet, hvis det af en eller anden grund ikke skulle være til stede. Diskussionen om den cavlingske stil vil næppe ophøre med denne udgave, men den vil have fået en førsteklasses kilde at fortsætte på.

Udgaven er besørget af Tage Kaarsted, der i indledningen afholder sig fra enhver bedømmelse af Cavlings journalistik, som således helt får lov til at tale for sig selv.

Ole Karup Pedersen.

Elin Nordman: Vandring i usynligt rum. (Gyldendal, 1960). 112 s.

Elin Nordman er datter af arkæologen Sophus Müller, og bag den lidt konkrete titel skjuler sig en skildring af barndomshjemmet i Nationalmuseets direktørbolig i tiden omkring århundredskiftet. Bogen har alle betingelser for at blive et hovedværk i vor memoirelitteratur, og i hvert fald bør ingen historiker eller historisk interesseret nægte sig selv glæden ved at stifte bekendtskab med det billede, der her i velformet stil og med sans for den illustrerende detalje tegnes af en embeds- og videnskabsmands hjem. I bogen indflettes dagligliv med portrættegninger af

først og fremmest forældrene, men også af omgangsfæller, navnlig familiemedlemmerne, vel fortrinsvis embedsmænd; det er ikke gjort uden slægtsstolthed, men også deri ligger et bidrag til karakteristik af Sophus Müllers familie. Bogen medtager den jævne hverdag, de økonomiske bekymringer, kost og hjemmets udstyr, landliggerlivet, åndelige idealer, julen og selskabeligheden. Den i omfang beskedne bog er righoldig i indholdet. Typografisk har bogen fået en ramme, der svarer til indholdets karakter.

Vagn Dybdahl.

Anna Sofie Scavenius: Diplomafriue ved zarhoffet. (Martin, 1960). 159 s.

Anna Sofie Scavenius blev i 1909 gift med den senere udenrigsminister Harald Scavenius (1873-1939). Hun blev født 1889 i Vejle som datter af margarinefabrikant Hans Steensen, og de første afsnit af bogen handler om barndomshjemmet hos denne fremtrædende pioner i dansk erhvervsliv; disse kapitler giver gode billeder af livet i provinsens velstående borgerhjem i årtierne omkring 1900. De velskrevne erindringer fortsætter derefter med forfatterindens oplevelser efter ægteskabet med den unge diplomat, der over gesandtposten i Rusland og udenrigsministertiden sluttede af med posten i Haag efter en kortere tjeneste i Rom. Erindringerne fra Rusland udgør knap en trediedel af bogen, men har alligevel, nok for blikfangets skyld, bestemt titlen. Spredt i bogen er der gode bidrag til forståelse af Harald Scavenius' personlighed; om udenrigsministertiden siges ikke meget. Som helhed må man sige, at bogens hovedværdi ligger i det indtryk, den giver af det beskedne apparat, som dansk udenrigstjeneste dengang var, og af det liv, som da var diplomatens.

Vagn Dybdahl.